

Galamdaşlarym: Towşan Esenowa

Category: Goşgular, Kitapcy, Söhbetdeşlik, Sözler, Ýatlamalar

написано kitapcy | 23 января, 2025

Galamdaşlarym: Towşan Esenowa GALAMDAŞLARYM

*Wagt öz hasabyna jür, äwmän-telesmän geçip dur.
Men bu gün 80-e ser uran goja. Allatagalanyň beren by ýaşyna
münde bir şükür edýärim. Hormatly dynç alyşda bolanymdan soň
geçen ömür menzilime ser salýaryn welin, gaty kän-kän wakalar
göz atuwymda janlanýar. Iş salşan, ýakyndan tanan
ýazyjylarymyň, şahyrlarymyň käbiri hakda «Galamdaşlarym atly
ýatlamalar kitabyny ýazdym. Şol kitapdan okyjylaryň dykgatyna
T.Esenowa, Ç.Aýtmatow, G.Burunow, A.Gowşudow, R.Seýidow
hakdaky ýatlamalarymy hödürlemegi makul bildim.*

► TOWŞAN ESENOWA (1915-1987)

Towşan Esenowa sowetler zamanynyň türkmen zenanlarynyň arasyndaky ilkinji şahyrdy hem ilkinji dramaturgdy. Ilki bilen, onum terjimehalyny gysgaça gürrüň bereýin. Ol 1915-nji

ýylda Kaka etrabynda dünýä inýär, başlangyç bilimi obalaryndaky mekdepde alýar. 1928-1932-nji ýyllarda Aşgabadyň aýal-gyzlar pedtehnikumynda okaýar, şondan soň respublikan gazet-žurnallarda, radioda, telewideniýede işleýär. Mollanepes adyndaky akademiki drama teatrynyň, soň A.Gulmämmedow adyndaky ýaşlar teatrynyň edebiýat bölüminiň müdiri bolup işleýär. Ömrüniň soňky ýyllarynda bolsa Ýazyjylar soýuzynda geňeşçi bolup işledi.

1938-nji ýylda onuň «Polat gyzlara» atlt goşgular ýygýndysy çap edildi. «Uzaklara nazar» (1967 ý.) atly goşgular ýygýndysy, Garagum derýasynyň gurluşygy hakda söhbet açýan «Keltebeden rowaýaty» (1961 ý.) atly poemasy T.Esenowa meşhurlyk getirdi, bu eserler soýuz respublikalaryň, şeýle hem daşary ýurtlaryň birnäçesinde terjime edildi.

T.Esenowa türkmen teatrynyň ösmegine önjeýli goşant goşdy. Onuň kolhoz gurluşygy hakdaky «Şemşat» (1938 ý.), türkmen zenanlarynyň bagty ugrundaky göreşi hakdaky «Seniň yşgyňda» (1968 ý.), «Gelin gelýär» komediýalary türkmen tomaşaçylary tarapyndan gyzgyn garşylandy.

Edebiýatda bitiren hyzmatlaryny göz önünde tutup, T.Esenowa 1940-njy ýylda «Türkmenistanyň at gazanan şahyry», 1974-nji ýylda «Türkmenistanyň halk ýazyjysy» diýen hormatly at dakylady.

Men köp ýyllap Towşan Esenowa bilen duldegşir goňşy bolup ýaşadym. Köp gezek gürrüňdeş boldum, birnäçe gezek döwlet delegasiýalaryna goşulyp daşary ýurtlara bile gitdim.

Ol sowatly, mylaýym häsiýetli zenandy, işeňňirdi, jemgyýetçilik işlerine has köp gatnaşýardy.

T.Esenowa türkmen zenanlarynyň arasynda ilkinji şahyr bolansoň, geçirilýän syýasy-jemgyýetçilik çäreleriniň köpüsine çagyrylýardy. Ol özüniň köp wagtynyň ýygnaklarda geçýändiginden, döredijilik bilen meşgullanmaga wagtynyň az bolýanlygyndan zeýrenýärdi.

T.Esenowany azat türkmen zenanlarynyň simwoly hökmünde öňe sürüpdiler. Şeýle bolansoň, ol öz döwründe alpinistler toparyna goşulyp daglara çykypdy, uçardan paraşýutly böküpdi, suwda ýüzüpdi. Mahlasy, ony jemgyýetiň ähli ugurlarynda ussat,

başarjaň zenan hökmünde görkezýärdiler. Ol hakda köp ýazýardylar. Gazet-žurnallarda suraty çykýardy.

Yetmişinji ýyllarda T.Esenowanyň «Ýigrenji galym» atly makalasy çap edilipdi we bu respublikamyzda gyzgyn ara alnyp maslahatlaşylypdy.

«Ýygnaklarda meniň makalamy goldap çykyş edýärdiler, ýöne özara söhbetdeşliklerde ýeke adam meniň pikirimi goldamandy. Wah, galyňa garşy göreş meniň adyma duwlanyp edildi. Aslynda welin, men onuň ýaly makala ýazjak zenan däl» diýip, Towşan daýzanyň janykmasy ýatdan çykanok.

T.Esenowa 30-80-nji ýyllaryň aralygynda türkmen zenanynyň göreldeleli nusgasy bolup ýaşady. Ony daşary ýurtlardan gelýän myhmanlara görkezýärdiler. Daşary ýurtlular onuň döredijiligi, ömri, öýi, maşgalasy bilen gyzyklanýardy.

T.Esenowa Ýazyjylar soýuzynda işläň ýyllarynda maňa şeýle gürrüň berdi:

«Men ömrümi iki bölege bölýärim: türkmen zenanlarynyň simwoly bolup ýaşan ýyllarym we ondan soňky ömrüm. Maňa, dogrusy, soňky ömrüm has lezzetli. Sebäbi men durmuşyň lezzetini alyp, asuda, rahat ýaşaýaryn».

Şahyra bu sözleri diýse-de diýipdi, ýöne ýaşlyk ýyllaryny küýseýändigini aýk duýulýardy. Onda şeýle bir berk ynam bardy: *Bir döwür geler, meniň durmuş ýolum, döredijiligim düýpli öwreniler. Sebäbi men muňa mynasyp işleri bitirdim».*

Men hem bu pikire ynanýaryn.

Kaýum TAŇRYGULYÝEW,
Türkmenistanyň halk ýazyjysy.

«Garagum» žurnaly, 2008 ý. No 3. Ýatlamalar